

Оніщенко Наталія Миколаївна
завідувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

ПРАВОВА СИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ ВИКЛАДАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Однією з цікавих прикладних ілюстративних демонстрацій в рамках окресленої проблематики є питання присвячені право-державознавству, зокрема, окресленню суттєвих рис, ознак та його природи.

Загальна теорія держави і права – це комплексна галузь, що має комплексний предмет дослідження, принаймні щодо аналізу проблем у сфері теорії держави та у сфері теорії права. Більшість теоретиків права розглядають право і державу у взаємовпливі й взаємозумовленості, як такі, що існують у нерозривному взаємозв'язку. Співвідношення держави і права виражене в трьох аспектах його взаємозалежності: єдності, відмінностях, взаємодії. Найбільш цікавим для нас є аспект взаємодії. Категорія «взаємодії» передбачає вид взаємозв'язку держави і права, що виражає глибинні відносини. Взаємодія передбачає, що дане явище реалізує свою специфічну природу тільки через взаємовідносини з іншими явищами. У взаємодії (яка має багатоплановий характер) два явища виступають і як активні, і як пасивні. Його основна риса – взаємні зміни явищ, які співвідносяться між собою. У своєму русі держава і право з багатьма соціальними, духовними, економічними, політичними факторами вступають в різні зв'язки, в яких так чи інакше проявляються їх природа і сутність [2, с. 10-12].

Сучасний етап праводержавотворення в Україні характеризується рядом суттєвих, інколи не нових, але не вирішених в минулому проблем. Характеризуючи правознавство як таке, слід відзначити, що останнім часом воно зазнає суттєвих змін і водночас характеризується формуванням нових підходів та напрямів. У цих умовах, на нашу думку, слід вести мову не про порівняльне правознавство, а про порівняльне праводержавознавство. Світова цивілізація з моменту її зародження знала тисячі окремих державно-правових систем. Всі вони являють безперечний інтерес для науки, в кожній системі було дещо загальне і водночас неповторне, унікальне. Слід підкреслити, що деякі аспекти даної проблематики можна вивчати та розглядати як окремо, так і в цілому, охоплюючи їх загальною сукупністю знань про суттєві ознаки в рамках порівняльного праводержавознавства.

У цієї науки склався в наш час свій специфічний інструментарій, завдання, критерії упорядкування і систематизації, класифікації і типологізації всього розмаїття державно-правових явищ у історичному, соціокультурному, спеціально-юридичному та інших необхідних масштабах і ракурсах.

Предметом порівняльного праводержавознавства, на нашу думку, є загальні й специфічні закономірності виникнення, розвитку і функціонування державно-правових систем, правових форм і напрямів діяльності різних держав світу в їх порівняльному вивченні, об'єктів дослідження відповідних систем, наприклад, стану правового життя в процесі розвитку зарубіжних держав, їх правової політики, аналіз правової дійсності тощо [1, с. 40-55].

Слід сказати, що виділення саме не порівняльного правознавства, а порівняльного праводержавознавства має не тільки теоретичну, а й значну практичну значущість.

Наприклад, суперечки щодо приведення законодавства України про вищу освіту до вимог європейського права, Болонського процесу демонструють невідкладні завдання щодо реорганізації насамперед у сфері державного управління вищою, середньою та професійною освітою. Деякі державні інститути, структурні підрозділи повинні бути ліквідовані, деякі, навпаки, виникатимуть. Отже, тільки в рамках порівняльного правознавства, вивчення міжнародного досвіду в цій сфері, без урахування доробку порівняльного праводержавознавства цю проблему вирішити неможливо.

Хочемо також наголосити: 1) в навчальних закладах викладається загальний курс – теорія держави і права, а не відокремлено – «теорія права» та «теорія держави»; 2) якщо під порівняльним правознавством розуміти також «порівняльне праводержавознавство», то ми будемо застосовувати розширене тлумачення до цієї терміно-конструкції, що, з нашої точки зору, не є раціональним у викладацькій діяльності та у навчальному процесі.

Отже, вважаємо, що навели чітку аргументацію: проблеми формування, розвитку, функціонального призначення держави і права не можуть розглядатися ізольовано. В такий спосіб «порівняльне правознавство» і «порівняльне державознавство» повинні розглядатися комплексно, не ізольовано, що дозволить відійти від їх штучного, інколи механічного розгляду і трактування.

Список використаних джерел:

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу: навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
2. Порівняльне правознавство: підручник / С.П. Погребняк, Д.В. Луцянов, І.О. Биля-Сабадаж та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2012. – 272 с.